

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

IX

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

15-16 квітня 2021 року

Матеріали

Ганна Кисельова,

старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

Салма Мустафа,

студентка Сумського державного університету

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ УМІ

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності створення, удосконалення та впровадження навчально-методичного забезпечення для формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів, які навчаються в Україні, в нових освітніх умовах, при домінуванні віддалених форматів навчання. *Метою розвідки є* з'ясування методичних можливостей, засобів та ресурсів нового навчально-методичного посібника з української мови як іноземної, створеного на матеріалі історії України. Цим обумовлені *завдання дослідження*: стисло описати та проаналізувати методичні можливості та особливості посібника, обґрунтувати доцільність його використання у навчальному процесі для формування українознавчої компетенції студентів-інокомунікантів.

Основні результати та висновки дослідження, їх цінність. З метою оптимізації формування українознавчої компетенції в іноземних студентів, які здобувають вищу освіту в Україні, викладачами кафедри мовної підготовки іноземних студентів СумДУ створений електронний навчальний посібник з УМІ «Відкрита історія», який дозволяє поєднувати два аспекти навчання: лінгвістичний та українознавчий [2]. Посібник призначений іноземним студентам, з базовими знаннями української мови на рівні B1. Насамперед, звичайно, це студенти, які вивчають предмет «Історія України» у якості обов'язкового навчального курсу на пропедевтичному етапі. Крім того, матеріали посібника стануть у пригоді також й іноземним студентам усіх етапів навчання і різних фахових спрямувань, як такі, що значно розширюють знання

про Україну, удосконалюють їхню соціокультурну компетенцію. Оскільки сучасні освітні умови унеможливають навчання без інтенсивного використання електронних ресурсів, посібник структурований таким чином, що є ефективним та зручним у різних форматах навчання – як у традиційному аудиторному, так і при змішаному, гібридному, дистанційному, а також під час самостійної роботи студентів. Електронний формат посібника дозволяє також широко застосовувати різноманітну наочність, аудіальний супровід, посилання на різні інтернет-ресурси, тобто робить книжку більш цікавою, тим самим посилюючи мотивацію навчання.

Назва посібника віддзеркалює його концепцію. Він має відкриту структуру, що дозволяє студенту, виконуючи різноманітні лінгвістичні вправи і створюючи власні тексти за аналогією з поданими текстами-моделями, стати співавтором книжки. З іншого боку – історія України триває, наповнюється новими подіями і новими поглядами на ці події. Це робить необхідним та дає можливість розширювати межі посібника за рахунок включення інформації з новітньої історії України.

За інформаційним наповненням текстотека посібника поділяється на 17 мовленнєвих тем. Дві перші, вступні, теми містять загальні відомості про історію як науку, про основні поняття історії: факти, історичні пам'ятки, особливості розвитку суспільства тощо. Студенти дізнаються, що вивчає хронологія, які історичні періоди вона визначає, що таке літочислення, що являє собою стрічка часу. Головні теми знайомлять іноземців із сучасною Україною, її географією, природою, державним устроєм, державною символікою, народами, які населяють країну, правами, обов'язками та особливостями перебування іноземців в Україні. На наступних заняттях опановується інформація з історії України починаючи з часів Київської Русі і до часів набуття Україною державної незалежності в 1991 році.

Посібник побудовано за принципами текстоцентричності, тому об'єднуючим компонентом кожної мовленнєвої теми є текст, модельований відповідно до навчальних завдань. У процесі моделювання текстів автори

керувалися, в першу чергу, принципом доступності. Тести адаптовані з урахуванням рівня володіння студентами української мови та мають відповідне сконцентроване мовне наповнення: основу текстів складають уже відомі студентам лексика та граматичний матеріал. Тексти є мовно насиченими, містять лексичні та граматичні повтори, оскільки насамперед головною метою є розвиток та удосконалення мовної компетенції студента. Разом з тим вони відрізняються певною новизною для іноземця, оскільки містять нові факти та події, які мали місце в історії України. Слід зазначити, що більша частина цих текстів є комунікативно репрезентативними, що дозволяє студентам у подальшому використовувати їх під час виконання умовно-мовленнєвих вправ – під час складання самостійних розповідей про історію та сучасність своєї країни. Ілюстрацією викладених положень може слугувати уривок з навчального тексту про державну символіку, у якому йдеться про герб України: «Герб України має велику і довгу історію. Та офіційно він існує з тисяча дев'ятсот дев'яносто другого (1992) року. Герб України має форму прямокутного щита. На щиті розташований дуже цікавий знак. Він називається тризуб, тому що має три зуби. Це дуже старий символ. Що символізує тризуб? Одні науковці вважають, що це сильний птах, який захищає країну від ворогів. Подивіться уважно! Тризуб дійсно схожий на птаха, який летить униз. Інші науковці думають, що тризуб – це зброя, символ влади і сили». Цей уривок показує також, що навчальні тексти-моделі можуть містити безеквівалентні лексеми (у поданому уривку це слово *тризуб*), оскільки розповідають про реалії саме української історії та сучасності.

Навчальному тексту передує словник уроку. Оскільки більшість навчальних груп є полімовними, словник має відкриту структуру. Студентам пропонується заздалегідь перекласти нові слова рідною мовою та проаналізувати їхні граматичні ознаки. Перекладу підлягає також і навчальний текст. Це дозволяє іноземцям попередньо ознайомитися з фактичною інформацією теми, а на занятті зосередитися на виконанні мовних та мовленнєвих вправ.

Для мовного аналізу тексту в кожний з розділів посібника додається система вправ, яка дозволяє опанувати українську мову на різних лінгвістичних рівнях, починаючи з лексики, словотвору, морфології й закінчуючи синтаксисом словосполучення та речення. Разом із відбором комунікативно обґрунтованого вокабулярію мовленнєвої теми важливою є система методичних кроків для формування лексичної компетенції інокомунікантів. Студентам пропонується знайти у тексті, що аналізується, власні назви, абстрактні іменники, з'єднати антоніми або близькі за лексичним значенням слова, виокремити назви, які належать до певної лексичної групи, поєднати слово та його дефініцію. Завдання із словотворення направлені на краще усвідомлення граматичного устрою української мови. Студенти вчаться вирізняти у тексті споріднені слова, ідентифікувати їхні лексичну спільність та граматичні відмінності, встановлювати зв'язок між граматичними формами слова, які нерідко розуміються іноземцем як окремі лексичні одиниці. Граматичні завдання передбачають не тільки автоматизацію навичок на базі вже відомого студентам граматичного матеріалу, але і розширення їхніх лінгвістичних компетенцій у сфері морфології та синтаксису української мови. Кожний розділ завершується контекстуальними мовленнєвими умовно-комунікативними вправами.

Слід зазначити, що відмінною ознакою посібника є цілеспрямоване використання типових завдань у стандартизованих формах. Такий формат подання навчального матеріалу робить навчальні кроки прогнозованими та зрозумілими для студента, дозволяючи йому не з'ясовувати кожного разу, що і як потрібно робити, і зосередитися виключно на новому лінгвістичному змісті вправи, і це суттєво заощаджує навчальний час.

Отже, авторська методика, запропонована у електронному навчально-методичному посібнику «Відкрита історія», виявилася ефективною задля формування українознавчої компетенції іноземних студентів СумДУ. Її використання дозволяє іноземному студенту зрозуміти ментальні особливості, життєві цінності та прагнення українців, більше дізнатися про країну свого

навчання, у якій він перебуває протягом тривалого часу, надзвичайно важливого для формування особистості молодшої людини.

Список використаних джерел:

1. Афинская З., Воробьева Е. Лингвострановедение как отражение картины мира. *Актуальные вопросы теории и практики лингвострановедческой лексикографии: сб. материалов II международной научно-практической конференции 5-6 декабря 2013 года.* Прага : Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ», 2013. С. 40–44
2. Біденко Л.В., Кисельова Г.І, Шевцова А.В. Відкрита історія : навчально-методичний посібник з української мови (на матеріалі історії України) Суми : Сумський державний університет, 2020. 201 с.
3. Коньок О., Насер Алі. Етнокультурні тексти на заняттях з української мови як іноземної. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: зб. матеріалів восьмої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 16–17 квітня 2020 р.).* Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 92–96
4. Конященкова І., Чуланова Г. *The 10th International scientific and practical conference «Topical issues of the development of modern science» (June 4-6, 2020).* Publishing House «ACCENT», Sofia, Bulgaria. 2020. С. 425–431
5. Лісінська Т., Василенко О. Країнознавча компетентність у контексті сучасних проблем навчання іноземних мов. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ VIII. Лінгвістичні й методичні проблеми викладання іноземних мов у школі та ВНЗ.* 2017. №3. С. 326–331
6. Швець Г. Моделювання навчального тексту: термінологічний та методичний аспекти. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* Випуск 58. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 170–178

Tetiana Dehtiarova,

Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Language Training for Foreign Citizens Sumy State University

Hanna Diadchenko,

Candidate of Philology, Senior Teacher of Department of Language Training for Foreign Citizens Sumy State University

GAME METHOD AS A WAY OF INTENSIFICATION OF TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE AS FOREIGN

In the process of teaching the Ukrainian language of foreign students, the game is the most effective form of learning, as it promotes the development of interest in